

Strategia Działania
Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Toruniu
na lata 2021-2024

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	3
II.	Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy na lata 2021-2024	6
II.1.	Uwarunkowania realizacji Wspólnej Strategii – streszczenie	6
II.2.	Cel generalny, misja oraz cele środowiskowe i priorytety.....	7
II.3.	Kluczowe dla WFOŚiGW w Toruniu cele systemu Funduszy.....	9
III.	Realizacja zadań w ramach Strategii działania w latach 2017-2019	9
IV.	Strategia działania WFOŚiGW w Toruniu na lata 2021-2024 – priorytety w zakresie współpracy	17
IV.1.	Finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej	17
IV.2.	Komunikacja i obsługa beneficjentów	18
IV.3.	Rozwój systemu Funduszy	18
V.	Strategia działania WFOŚiGW w Toruniu na lata 2021-2024 – priorytety w zakresie dofinansowania	18
V.1.	Merytoryczne cele środowiskowe.....	18
V.1.1.	Transformacja energetyczna gospodarki	19
V.1.2.	Poprawa jakości powietrza.....	21
V.1.3.	Adaptacja do zmian klimatu	23
V.1.4.	Przejsięcie na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowanie odpadami	24
V.1.5.	Działania na rzecz ochrony przyrody	25
V.1.6.	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej	26
V.2.	Regionalne programy priorytetowe	27
V.3.	Finansowanie usuwania awarii i szkód w środowisku oraz ich zapobiegania.....	27
V.4.	Stymulowanie gospodarki.....	28
VI.	Mechanizm wdrażania, monitorowania i aktualizacji Strategii działania WFOŚiGW w Toruniu ...	28
VII.	Załącznik – Wspólna Strategia Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2021-2024	28

I. Wprowadzenie

Opracowanie i przyjęcie przez wojewódzkie fundusze strategii działania jest wymogiem ustawowym, ustanowionym w art. 400k ust. 3 pkt 1 oraz 400h ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1219), zwanej w skrócie Poś. Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu w Toruniu, zwana dalej Strategią działania, wynika ze *Wspólnej strategii działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2021-2024*, przyjętej po konsultacjach z wojewódzkimi funduszami uchwałą Nr 113/20 Rady Nadzorczej NFOŚiGW z dnia 26 czerwca 2020 r. Z uwagi na to, że Wspólna strategia jest wiążąca dla strategii działania każdego wojewódzkiego funduszu, została ona dołączona w formie załącznika.

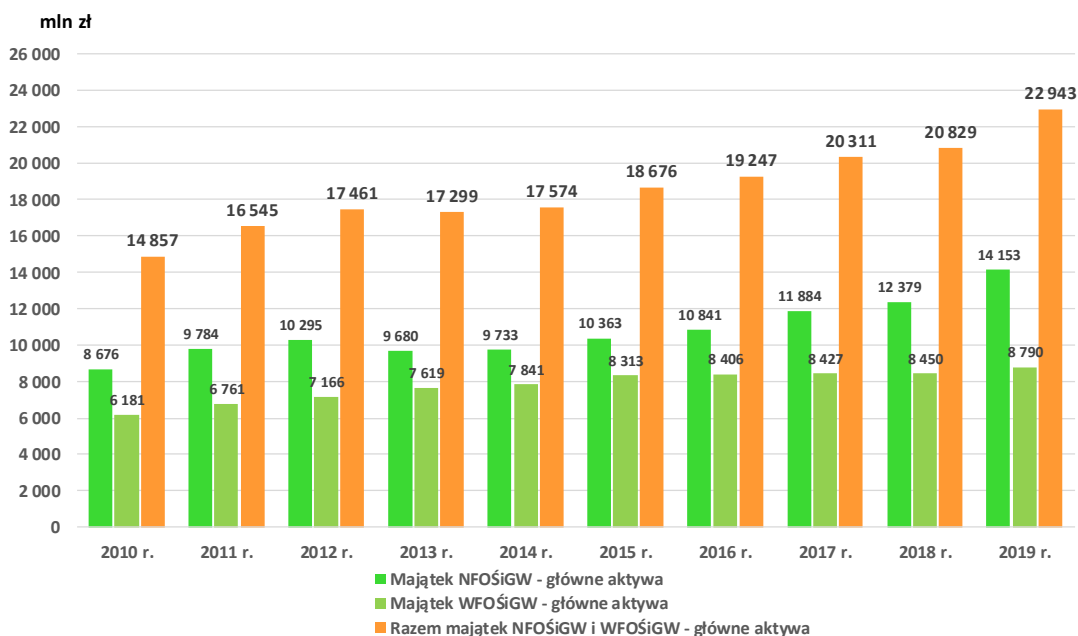
Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Toruniu uwzględnia uwarunkowania regionalne w formie priorytetów oraz uwarunkowania finansowe, organizacyjne i historyczne w postaci kontynuacji (ciągłości) dofinansowania niektórych dziedzin lub zadań. Priorytety finansowania wynikają z regionalnej polityki ekologicznej województwa kujawsko-pomorskiego oraz stanu środowiska i zagrożeń zdefiniowanych przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Strategie, plany i programy przyjmowane dla województwa są podstawą określania zasad i warunków finansowania zadań w postaci ustanawianych przez Radę Nadzorczą Wojewódzkiego Funduszu regionalnych programów priorytetowych, finansowanych w większości ze środków własnych Funduszu. Regionalne programy priorytetowe są realizowane i rozliczane głównie w ciągu jednego roku. Budżety (limity wydatków) zbilansowane są w rocznych planach finansowych. Regionalne programy priorytetowe są opracowywane na podstawie ustanawianych corocznie przez Radę Nadzorczą list przedsięwzięć priorytetowych i planów działalności, o których mowa w art. 400h, ust. 4, pkt 2 i 3 Poś, oraz Strategii działania. Dotyczą one dziedzin i zakresów finansowania nieobjętych programami priorytetowymi o zasięgu krajowym. Udzielanie dofinansowań w ramach regionalnych programów priorytetowych odbywa się przede wszystkim w trybach konkursowych i dotyczy zakresu finansowania, o którym mowa w art. 400a ust. 1 i 400b ust. 2 Poś.

Wyłączenie od 2018 roku z przychodów wojewódzkich funduszy opłat i kar za pobór wód i odprowadzanie ścieków sprawiło w przypadku Wojewódzkiego Funduszu w Toruniu spadek przychodów o 50%. Istotne zmniejszenie przychodów przy jednoczesnym rosnącym zapotrzebowaniu na bezzwrotne formy dofinansowania spowodowało z kolei konieczność zintensyfikowania współpracy pomiędzy Narodowym Funduszem a wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Celem tej współpracy jest zwiększenie liczby i zakresu programów o znaczeniu krajowym, finansowanych głównie ze środków Narodowego Funduszu przy jednoczesnym uwzględnieniu uwarunkowań regionalnych. Przykładem takich programów są programy przyjmowane przez Narodowy Fundusz, których beneficjentami pośrednimi są fundusze wojewódzkie, z prawem do ustanawiania szczegółowych zasad dofinansowania i warunków naboru wniosków. Współpraca pomiędzy funduszami pozwala na zwiększenie środków finansowych na ochronę środowiska w regionach, przyspiesza osiąganie planowanych efektów ekologicznych i rzeczowych oraz ułatwia obsługę wnioskodawców i beneficjentów. Rezultatem współpracy jest budowa systemu Funduszy poprawiająca skuteczność zarządzania środkami na ochronę środowiska i gospodarkę wodną oraz efektywność ich wydatkowania.

Aktualnie, wg stanu na koniec sierpnia 2020 r., WFOŚiGW w Toruniu realizuje siedem programów priorytetowych o ogólnopolskim zasięgu.

1. Program „Czyste Powietrze”
Największy w historii Funduszy wspólny program priorytetowy. Obsługę beneficjentów zapewniają wojewódzkie fundusze. Nabór wniosków rozpoczął się 19 września 2018 r. Celem programu jest poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery z istniejących jednorodzinnych budynków mieszkalnych. Przewidywany budżet programu na lata 2018-2029 wynosi 103 mld zł przy ponad 3 mln budynków, jakie zgodnie z szacunkami objęte zostaną dofinansowaniem z programu.
2. Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych.
Program jest realizowany od 2018 r. Obsługę beneficjentów zapewniają wojewódzkie fundusze. W latach 2018-2020 NFOŚiGW udostępnił wojewódzkim funduszom na realizację programu ponad 285 mln zł, przeznaczonych na zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz specjalistycznego sprzętu pływającego przy jednoczesnym udziale środków wojewódzkich funduszy w kwocie 76,5 mln zł. W 2020 r. program poszerzony został o dofinansowanie zakupu sprzętu i wyposażenia jednostek ochotniczych straży pożarnych z budżetem 24 mln zł.
3. Budownictwo Energooszczędne. Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie.
Program jest realizowany od 2018 r. Obsługę beneficjentów zapewniają wojewódzkie fundusze. W latach 2018-2020 NFOŚiGW przeznaczył na realizację programu ponad 250 mln zł. Udział własny wojewódzkich funduszy wyniósł 42 mln zł.
4. Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest.
Budżet programu na lata 2019-2023 ze środków NFOŚiGW i wojewódzkich funduszy wynosi 100 mln zł, z czego NFOŚiGW przeznacza 48,68 mln zł. Obsługę beneficjentów zapewniają wojewódzkie fundusze. Program jest kontynuacją wcześniejszych programów, realizowanych od 2011 roku, w ramach których w województwie kujawsko-pomorskim usunięto 51 971,13 ton wyrobów zawierających azbest.
5. Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie.
Budżet programu na lata 2019-2023 wynosi 300 mln na finansowanie dotacyjne. W 2019 NFOŚiGW udostępnił na realizację programu 100 mln zł. Dofinansowanie obejmuje zakup wapna nawozowego lub środków wapnujących. Obsługę beneficjentów zapewniają okręgowe stacje chemiczno-rolnicze oraz wojewódzkie fundusze.
6. Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
Dofinansowanie obejmuje zaopatrzenie w wodę i zagospodarowanie ścieków na obszarach poza aglomeracjami ujętymi w KPOŚK. Obsługę beneficjentów zapewniają wojewódzkie fundusze. Budżet programu ze środków NFOŚiGW na lata 2019-2023 wynosi 710 mln zł na finansowanie pożyczkowe. Program przewiduje umorzenia udzielonych pożyczek w wysokości 30% i 50%, w zależności od wartości wskaźnika „G” dochodów własnych gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca.
7. Program „Moja Woda”.
Program realizowany będzie w latach 2020-2024. Nabór wniosków rozpoczął się w miesiącu lipcu 2020 r. Budżet programu na udzielanie dotacji ze środków NFOŚiGW wynosi 100 mln zł. Obsługę beneficjentów zapewniają wojewódzkie fundusze. Program ma na celu ochronę zasobów wody poprzez retencjonowanie jej na terenach jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej oraz wykorzystywanie zgromadzonej wody opadowej i roztopowej.

Dostępny na potrzeby Wojewódzkiego Funduszu jest także Program SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez partnerów zewnętrznych. Celem programu jest wspieranie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w formie niskooprocentowanych pożyczek udzielanych przez wojewódzkie fundusze. Budżet programu na lata 2019-2023 wynosi 730 mln zł.

Rysunek 1. Majątek (kapitał) Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy w latach 2010-2019 – główne aktywa (mln zł); Źródło: Wspólna Strategia Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2021-2024

Oprócz programów krajowych, w roku 2020 realizowane są następujące programy regionalne, finansowane w całości ze środków WFOŚiGW w Toruniu.

1. Edukacja ekologiczna 2020-2021.

Budżet programu na udzielanie dotacji wynosi 2,2 mln zł oraz 500 tys. zł na udzielanie pożyczek.

2. Ochrona przyrody 2020.

Budżet programu na udzielanie dotacji wynosi 1,2 mln zł oraz 2 mln zł na udzielanie pożyczek.

3. EKO-Strażak 2020

Budżet programu na udzielanie dotacji ze środków WFOŚiGW wynosi 300 tys. zł, z możliwością ubiegania się o preferencyjną pożyczkę w ramach programu EKO-KLIMAT 2020 – woda, powietrze, ziemia.

4. EKO-KLIMAT 2020 – woda, powietrze, ziemia.

Preferencyjny program pożyczkowy z możliwością częściowego umorzenia pożyczki do 15% kwoty kapitału, którego budżet wynosi 60 mln zł.

Środki udostępniane przez Narodowy Fundusz sprawiły, że wartość dotacji udzielonych przez Wojewódzki Fundusz w latach 2017-2019 wzrosła prawie 5-krotnie, przekraczając w roku ubiegłym kwotę 100 mln zł. Jest to najwyższa kwota wypłaconych dotacji w historii Wojewódzkiego Funduszu. Skala tegorocznych wypłat wskazuje możliwość osiągnięcia na koniec roku jeszcze wyższej wartości.

Tabela 1. Zestawienie wniosków i umów (liczba sztuk) oraz umów dotacji i pożyczek (tys. zł) w latach 2015-2020; *stan na koniec sierpnia

	2017	2018	2019	2020*
Wnioski	1 428	2 849	6 978	5 533
Umowy	1 078	967	5 758	4 605
Dotacje	33 514	21 381	101 714	78 140
Pożyczki	100 085	94 214	54 222	15 570

Z uwagi na to, że część z realizowanych wspólnie programów krajowych ukierunkowana jest na odbiorców indywidualnych, w istotny sposób wrosła liczba wniosków o dofinansowanie złożonych w Wojewódzkim Funduszu oraz liczba obsługiwanych beneficjentów.

II. Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy na lata 2021-2024

II.1. Uwarunkowania realizacji Wspólnej Strategii – streszczenie

Narodowy Fundusz oraz wojewódzkie fundusze zostały utworzone z dniem 1 lipca 1989 r. na mocy ustawy z dnia 27 kwietnia 1989 r. o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska i ustawy – Prawo wodne (Dz. U. z 1989 r., Nr 26 poz. 139). W pierwszym okresie funkcjonowania do 1993 r., fundusze wojewódzkie nie miały osobowości prawnej. Obecnie Narodowy Fundusz posiada status państwowej osoby prawnej, a wojewódzkie fundusze samorządowych osób prawnych. Fundusze są siedemnastoma wzajemnie niezależnymi podmiotami obsługującymi jeden spójny obszar zadań publicznych obejmujący finansowe wspieranie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w Polsce. Wspólna strategia na lata 2021-2024 wyznacza kierunki i obszary działań w postaci celów merytorycznej działalności oraz obszarów niezbędnej współpracy w formie priorytetów dla strategii regionalnych. Wspólna Strategia tworzy ogólne ramy dla indywidualnych strategii poszczególnych Funduszy, wskazując na najistotniejsze z ich punktu widzenia cele działalności (merytoryczne cele środowiskowe oraz horyzontalne cele środowiskowe), regulując i wskazując obszary niezbędnej współpracy (priorytety współpracy) dla zachowania spójności i ukierunkowania działania całego systemu Funduszy. Wspólna Strategia ma do spełnienia dwa istotne zadania:

1. Stworzenie wspólnej podstawy, z której będą wynikały strategie działania poszczególnych Funduszy. Oznacza to, że strategie te nie mogą być sprzeczne z zapisami Wspólnej Strategii i powinny realizować zawarte w niej ustalenia, które każdy z Funduszy wprowadza w tempie, jakie sam uzna za optymalne dla osiągnięcia celów własnej strategii, uwzględniając jednak otoczenie prawne i organizacyjne możliwości obsługi środków europejskich;
2. Budowa spójnego systemu Funduszy, poprzez określenie obszaru współpracy i wzajemnego oddziaływania Funduszy, który wykracza poza ich odrębne strategie. Dotyczy to przede wszystkim współdziałania dla uzyskania synergii działania i budowy spójnego systemu Funduszy (z zachowaniem niezależności organizacyjnej), poprzez m.in. wdrażanie rozwiązań eliminujących nieuzasadnione, dublujące się wsparcie, ale również zapewniających jego elastyczną dostępność tam, gdzie jest to oczekiwane, a także uniknięcia konkurowania w oferowaniu środków publicznych.

Cele i priorytety Wspólnej Strategii zachowują spójność z najważniejszymi dokumentami strategicznymi państwa:

1. Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
2. Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
3. Krajowym Planem na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030;
4. Krajowym Programem Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030);
5. Krajowym programem ograniczania zanieczyszczenia powietrza;
6. Krajowym planem gospodarki odpadami 2022.

W części tych dokumentów Fundusze są wskazane bezpośrednio jako instytucje zaangażowane w realizację działań określonych w ramach tych strategii i polityk. Planowane we Wspólnej strategii działania w latach 2021-2024 są również zgodne z innymi nadrzędnymi dokumentami strategicznymi, jak np. rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999.

Możliwość realizacji większości przedstawionych priorytetów działania uzależniona jest od potencjału finansowego systemu Funduszy, możliwości alokowania dostępnych środków na realizację zadań przynoszących największe i najbardziej korzystne efekty dla środowiska, przyjętego modelu współpracy Narodowego Funduszu z wojewódzkimi funduszami i ich wewnętrznej sprawności organizacyjnej.

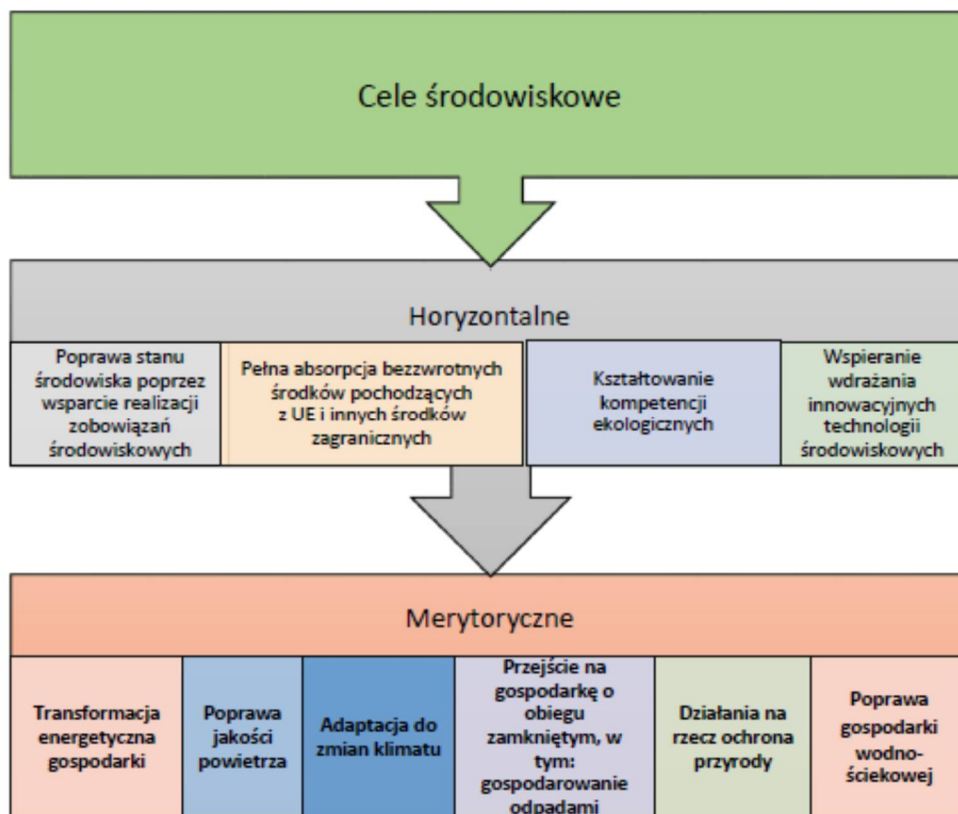
II.2. Cel generalny, misja oraz cele środowiskowe i priorytety

Celem generalnym Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku oraz działania na rzecz transformacji do gospodarki zeroemisyjnej przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej i innych środków zagranicznych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną

Misja Funduszy to:

Skutecznie wspieramy działania na rzecz środowiska i transformacji do gospodarki zeroemisyjnej ze szczególnym uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju

Wspólna strategia identyfikuje w ramach celów środowiskowych następujące merytoryczne i horyzontalne cele środowiskowe:

Rysunek 2. Cele środowiskowe Wspólnej strategii; Źródło: Wspólna Strategia Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2021-2024

Cele środowiskowe, o których mowa we Wspólnej strategii omówione zostały szczegółowo w pkt IV. Oprócz wspólnych celów środowiskowych, Strategia działania uwzględnia uwarunkowania regionalne, o których mowa w pkt. V. Cele merytoryczne odwołują się i ostatecznie zależą od właściwych dla nich dokumentów strategicznych i mogą podlegać modyfikacji w wyniku wprowadzania i aktualizacji strategii, polityk i programów środowiskowych na poziomie regionalnym i krajowym.

Celami horyzontalnymi Funduszy realizowanymi w każdym z tematycznych celów środowiskowych Wspólnej strategii będą:

- poprawa stanu środowiska poprzez wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych, w szczególności wynikających z prawa Unii Europejskiej;
- pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej i innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną;
- wdrażanie innowacji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii, gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym ocen cyklu życia – ang. LCA), niskoemisyjności gospodarki oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy, rozwoju nowych technik i technologii służących między innymi racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi, zapobiegania powstawaniu lub ograniczenie emisji do środowiska;

- kształtowanie i wzmacnianie świadomości ekologicznej społeczeństwa, dzięki zwiększaniu poziomu kompetencji ekologicznych (tj. wiedzy o środowisku, praktycznych umiejętności oraz proekologicznej motywacji do zmiany postaw i codziennych zachowań).

II.3. Kluczowe dla WFOŚiGW w Toruniu cele systemu Funduszy

System Funduszy powinien dążyć do:

- upraszczania i uelastyczniania procedur dotyczących wdrażanych programów;
- skrócenia czasu rozpatrywania wniosków, udzielania dofinansowań i wypłaty środków;
- powiązanie poziomu dotacji z efektem ekologicznym;
- tworzenia mechanizmów elastycznego finansowego wspierania WFOŚiGW przez NFOŚiGW w zakresie tworzenia programów o zasięgu regionalnym, uwzględniających specyfikę społeczno-gospodarczą partnerów;
- opracowania i wdrożenia systemu informatycznego pozwalającego na identyfikację wszystkich wspieranych przedsięwzięć, osiągniętych efektów ekologicznych oraz efektywności kosztowej projektów;
- opracowania wspólnego systemu monitorowania przedsięwzięć finansowanych z udziałem środków funduszy ochrony środowiska, przy wykorzystaniu wspólnej metodyki oceny efektów ekologicznych;
- pełnej absorpcji środków europejskich przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną, w tym również poprzez finansowanie tzw. wkładu krajowego w ramach POLiŚ, RPO i PROW;

III. Realizacja zadań w ramach Strategii działania w latach 2017-2019

W okresie realizacji Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu w latach 2017-2020 można zaobserwować istotną zmianę w zakresie rodzaju beneficjentów do których kierowana jest oferta Funduszu. W trakcie realizacji poprzednich Strategii podstawową grupą wnioskodawców były podmioty instytucjonalne, w tym głównie jednostki samorządu terytorialnego. Podmioty te są z reguły dobrze przygotowane do aplikowania o dofinansowanie o środki zewnętrzne i do realizacji przedsięwzięć współfinansowanych. Wśród przedsięwzięć tych były programy skierowane do osób fizycznych, w imieniu których wnioskowały gminy (np. program unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, program EKOpiec 2018).

Od 2018 roku ma miejsce istotna zmiana w strategii Wojewódzkiego Funduszu, polegająca na bezpośrednim dofinansowaniu osób fizycznych. W 2018 roku ruszył nabór wniosków w ramach programu „Czyste Powietrze”, skierowany do właścicieli domów jednorodzinnych. W 2019 roku została podjęta decyzja o realizacji programu mającego na celu ograniczenie negatywnych skutków środowiskowych degradacji gleb poprzez ich wapnowanie, którego beneficjentami są właściciele użytków rolnych o powierzchni do 75 ha. Natomiast w bieżącym, 2020 roku można ubiegać się o dofinansowanie w ramach programu „Moja Woda”, skierowanego do właścicieli domów jednorodzinnych realizujących inwestycje polegające na zatrzymaniu i zagospodarowaniu wody deszczowej na terenie nieruchomości. Realizacja programów skierowanych do osób fizycznych rodzi konsekwencje w postaci kilkukrotnego wzrostu ilości wniosków składanych do naszej instytucji i zapewnienia odpowiedniej liczby pracowników do ich oceny, zawierania umów i uruchamiania środków co spowodowało istotne zwiększenia kosztów własnych Funduszu. Wskazać należy, iż z reguły

osoby składające wnioski o dofinansowanie nie mają przygotowania zawodowego w zakresie planowania inwestycji czy ich rozliczania, co rodzi dodatkowe problemy przy aplikowaniu o dofinansowanie i składaniu wniosków o płatność. Realizacja powyższych programów skierowanych do osób fizycznych nie byłaby możliwa bez wsparcia bezzwrotnymi środkami zewnętrznym poprzez ich udostępnienie przez Narodowy Fundusz, co zostało wskazane w poniższych tabelach.

Tabela 2. Zrealizowane programy priorytetowe (kwoty w tys. zł)

Nazwa programu	Budżet ogółem	Budżet (dotacje)	Budżet (pożyczki)	Środki NFOŚiGW	Środki WFOŚiGW	Okres wdrażania	Nazwa efektu ekologicznego
Poprawa jakości powietrza. Część 2) KAWKA – likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii	13 369	13 369	-	11 632	1 737	2015-2018	Ograniczenie niskiej emisji wspierające wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii
EKODOM – dofinansowanie zadań z zakresu termomodernizacji i OZE realizowanych przez osoby fizyczne na potrzeby mieszkaniowe	9 990,73	-	9 990,73	-	9 990,73	2017	Ograniczenie niskiej emisji poprzez poprawę efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach i lokalach
EKOGRMINA – dofinansowanie zadań z zakresu termomodernizacji i OZE realizowanych na potrzeby mieszkaniowe	783,27	-	783,27	-	783,27	2017	Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła zasilanych paliwami stałymi w budynkach i lokalach mieszkalnych
Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest	2 460	2 460	-	1 230	1 230	2017	Zebranie, zabezpieczenie, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest
Usuwanie azbestu z obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych przez nawałnicę w sierpniu 2017 roku	760	760	-	550	210	2017	Zebranie, zabezpieczenie, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest
Słonecznik 2018-2019	4 258	-	4 258	-	4 258	2018-2019	Ograniczenie niskiej emisji poprzez poprawę efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach i lokalach
EKOpiec 2018	2 930	2 930	-	-	2 930	2018	Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła zasilanych paliwami stałymi

EKOdom 2018	1 032	-	1 032	-	1 032	2018	Ograniczenie niskiej emisji poprzez poprawę efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach i lokalach
EKOgmina 2018	301,7	-	301,7	-	301,7	2018	Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła zasilanych paliwami stałymi w budynkach i lokalach mieszkalnych
AZBEST 2018	2 098	2 098	-	-	2 098	2018	Zebranie, zabezpieczenie, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest
Ochrona przyrody 2018	1 858	1 858	-	-	1 858	2018	Zachowanie, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów oraz ich odtwarzanie, urządzenie terenów zieleni w miastach i wsiach, prace pielęgnacyjne w obiektach zabytkowych
Edukacja ekologiczna 2018-2019	3 657	3 657	-	-	3 657	2018-2019	Stworzenie mechanizmów finansowania projektów mających za zadanie zwiększyć zaangażowanie społeczeństwa w ochronę i kształtowanie środowiska oraz zrównoważony rozwój
Ochrona bioróżnorodności poprzez działania na rzecz zwiększenia populacji pszczół. Edycja I	500	500	-	-	500	2018	Utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów; Zachowanie różnorodności biologicznej; Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków
Ochrona bioróżnorodności poprzez działania na rzecz zwiększenia populacji pszczół. Edycja II	500	500	-	-	500	2018	Utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów; Zachowanie różnorodności biologicznej; Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków

Usuwanie azbestu z obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych przez nawałnicę w sierpniu 2017 roku	2 306	2 306	-	1 445	861	2018	Zebranie, zabezpieczenie, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest
Ochrona przyrody 2019	1 897,7	1 897,7	-	-	1 897,7	2019	Zachowanie, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów oraz ich odtwarzanie, urządzenie terenów zieleni w miastach i wsiach, prace pielęgnacyjne w obiektach zabytkowych
Edukacja ekologiczna 2019-2020	3 118	3 118	-	-	3 118	2019-2020	Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa; Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrod Stworzenie mechanizmów finansowania projektów mających za zadanie zwiększyć zaangażowanie społeczeństwa w ochronę i kształtowanie środowiska oraz zrównoważony rozwój; Aktywizacja społeczna – budowanie społeczeństwa obywatelskiego w obszarze ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju
Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych	4 573	4 573	-	4 060	513	2019	Wsparcie w zakupie specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w akcjach ratowniczych oraz podczas usuwania skutków zagrożeń
Mały strażak	200	200	-		200	2019	Wyposażenie jednostek OSP w sprzęt ratowniczy

Tabela 3. Programy priorytetowe w trakcie realizacji ze środków własnych (kwoty w tys. zł)

Nazwa programu	Budżet ogółem	Budżet (dotacje)	Budżet (pożyczki)	Środki WFOŚiGW	Okres wdrażania	Nazwa efektu ekologicznego
Nowy Park	300	300	-	300	2019-2020	Utworzenie nowego terenu zieleni, przeznaczonego do rekreacji, z elementami edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych i zasad zrównoważonego rozwoju
EKO-KLIMAT 2020 – woda, powietrze, ziemia	60 000	-	60 000	60 000	2020-2023	Wspieranie przedsięwzięć z zakresu ochrony wód, powietrza oraz powierzchni ziemi
Edukacja ekologiczna 2020-2021	2 700	2 200	500	2 700	2020-2021	Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa; Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrod; Aktywizacja społeczna – budowanie społeczeństwa obywatelskiego w obszarze ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju; Stworzenie mechanizmów finansowania projektów mających za zadanie zwiększyć zaangażowanie społeczeństwa w ochronę i kształtowanie środowiska oraz zrównoważony rozwój
Ochrona przyrody 2020	3 200	1 200	2 000	3 200	2020	Zachowanie, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów oraz ich odtwarzanie, urządzenie terenów zieleni w miastach i wsiach, prace pielęgnacyjne w obiektach zabytkowych

EKO-Strażak 2020	300	300	-	300	2020	Celem programu jest poprawa jakości powietrza, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz poprawa efektywności energetycznej budynków użytkowanych przez jednostki ochotniczych straży pożarnych do celów statutowych
-------------------------	-----	-----	---	-----	------	--

Tabela 4. Programy priorytetowe w trakcie realizacji przy wsparciu środków NFOŚiGW (kwoty w tys. zł)

Nazwa programu	Budżet ogółem	Budżet (dotacje)	Budżet (pożyczki)	Środki NFOŚiGW	Środki WFOŚiGW	Okres wdrażania	Nazwa efektu ekologicznego
Poprawa jakości powietrza. Część 2) Zmniejszenie zużycia energii	7 229,3	7 229,3	-	5 734,13	1 495,16	2016-2022	Ograniczenie zużycia energii i niskiej emisji. Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych
				realizacja 2016-2019 rok			
				2 578	982		
Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest w latach 2019-2020	9 714	9 714	-	5 714	4 000	2019-2020	Zebranie, zabezpieczenie, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest
				realizacja 2019 rok			
				1 526	1 447		
Czyste powietrze	186 773	164 673	22 100	174 023	12 750	2018-2029	Zmniejszenie lub uniknięcie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez źródła ciepła w domach jednorodzinnych
				realizacja 2019 rok			
				71 850	10 273		
Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji umieszczonych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych	9 177,77	-	9 177,77	9 177,77	-	2019-2023	Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji umieszczonych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)
				realizacja 2019 rok			
				770	-		

Nazwa programu	Budżet ogółem	Budżet (dotacje)	Budżet (pożyczki)	Środki NFOŚiGW	Środki WFOŚiGW	Okres wdrażania	Nazwa efektu ekologicznego
Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych. Część 1) Dofinansowanie zakupu specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w akcjach ratowniczych	5 410	5 410	-	4 910	500	2020	Wsparcie w zakupie specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w akcjach ratowniczych oraz podczas usuwania skutków zagrożeń
Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych Część 2) Dofinansowanie zakupu sprzętu i wyposażenia jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych	1 481,5	1 481,5	-	1 366,5	115	2020	Wsparcie w zakupie specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w akcjach ratowniczych oraz podczas usuwania skutków zagrożeń
Moja Woda	6 250	6 250	-	6 000	250	2020-2024	Ochrona zasobów wody poprzez zwiększenie retencji na terenie posesji przy budynkach jednorodzinnych oraz wykorzystywanie zgromadzonej wody opadowej i roztopowej, w tym dzięki rozwojowi zielono-niebieskiej infrastruktury
Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie*	4 409,8	4 409,8	-	4 075,5	334,3	2019-2023	Regeneracja gleb poprzez podniesienie ich pH w wyniku czego nastąpi zmniejszenie odpływu składników zawartych w nawozach do ziemi i wód podziemnych oraz zmniejszenie akumulacji metali ciężkich przez rośliny
				realizacja 2019 rok			
				75,5	210,5		

Tabela 5. Osiągnięte efekty ekologiczne w latach 2017-2019

Efekt ekologiczny	2017	2018	2019
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków [RLM]	9 846	24 275	3 919,60
Powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów [ha]	31,11	29,23	27,98
Ograniczenie masy składowanych odpadów [tony]	3 772	8 689,41	6 270
Unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest [tony]	10 300,95	9 654,68	9 161,23
Ograniczenie lub uniknięcie emisji dwutlenku węgla [tony]	7 378	12 196,15	10 782,44 (w tym 6 018,56 PPCP)
Ograniczenie lub uniknięcie emisji tlenków azotu [tony]	24	29,52	74,40 (w tym 9,81 PPCP)
Ograniczenie lub uniknięcie emisji pyłu [tony]	131	107,84	46,09 (w tym 16,49 PPCP)
Ograniczenie lub uniknięcie emisji dwutlenku siarki [tony]	1 673	133,74	190,52 (w tym 66 PPCP)
Przepustowość urządzeń/obiektów poddanych modernizacji [RLM]	6 468	23 105	62 038
Edukacja ekologiczna [tys. osób]*	215 944	6 787	6 330,6

* uczestnicy zajęć oraz odbiorcy kampanii medialnych, realizowanych w środkach masowego przekazu

Zestawienie osiągniętych efektów ekologicznych wskazuje na wzrost przedsięwzięć związanych z ochroną powietrza (redukcja emisji pyłów, tlenków azotu, dwutlenku siarki) oraz klimatu (redukcja emisji dwutlenku węgla).

IV.Strategia działania WFOŚiGW w Toruniu na lata 2021-2024 – priorytety w zakresie współpracy

Priorytety w zakresie współpracy dotyczą budowy systemu Funduszy i obejmują zdefiniowanie obszaru współpracy, wzajemnego oddziaływania Funduszy w finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz obsługę beneficjentów.

IV.1. Finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zgodnie ze Wspólną strategią, priorytetami w zakresie finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej będą:

1. Koncentracja działań NFOŚiGW i WFOŚiGW na tworzeniu warunków do wsparcia wdrażania i pełnego wykorzystania dostępnych dla Polski środków europejskich na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.
2. Zwiększenie wykorzystywania dostępnych środków Funduszy i efektywności ich wykorzystywania. Szczególnym priorytetem Wojewódzkiego Funduszu objęte będą działania, których celem jest:

- wsparcie potencjalnych beneficjentów w aplikowaniu o środki, w szczególności ze środków europejskich;
- upraszczanie procedur i standardów aplikacyjnych w zakresie prefinansowania i współfinansowania przedsięwzięć;
- wykorzystanie możliwości wynikających z Projektu Doradztwa Energetycznego.

IV.2. Komunikacja i obsługa beneficjentów

Zgodnie ze Wspólną strategią, priorytetami w zakresie komunikacji i obsługi beneficjentów będzie:

1. Poprawa komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej.
2. Sprawna obsługa beneficjentów.

IV.3. Rozwój systemu Funduszy

Szczególnym priorytetem Wojewódzkiego Funduszu objęte będą działania, których celem będzie wspieranie budowy spójnego systemu Funduszy z zachowaniem niezależności organizacyjnej funduszy.

V. Strategia działania WFOŚiGW w Toruniu na lata 2021-2024 – priorytety w zakresie dofinansowania

V.1. Merytoryczne cele środowiskowe

Merytoryczne cele środowiskowe zdefiniowane zostały we Wspólnej strategii i przeniesione w pełnym zakresie do Strategii działania – pkt II.2. Obejmują one transformację energetyczną gospodarki, poprawę jakości powietrza, adaptację do zmian klimatu, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowanie odpadami, działania na rzecz ochrony przyrody oraz poprawę gospodarki wodno-ściekowej. Merytoryczne cele środowiskowe opracowane zostały na podstawie następujących dokumentów planistycznych dla województwa kujawsko-pomorskiego:

1. Projektu Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, przyjętego uchwałą Nr 27/1168/20 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 15 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia projektu Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+;
2. Programu ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024, przyjętego uchwałą Nr XXXVI/611/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 września 2017 r.;
3. Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszzonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy miasto Włocławek, przyjętego uchwałą nr XXIII/338/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.;
4. Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszzonego PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu dla strefy aglomeracja bydgoska, przyjętego uchwałą nr XXIII/339/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.;

5. Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej, przyjętego uchwałą nr XXIII/340/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.;
6. Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy miasto Toruń, przyjętego uchwałą nr XXIII/341/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.

W dacie sporządzania Strategii działania, Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ była na etapie konsultacji społecznych i uwzględniona została w postaci projektu przyjętego przez Zarząd Województwa. Drugi z dokumentów planistycznych – Program ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego z uwagi na ostatni rok jego obowiązywania uwzględniony został w Strategii działania w części dotyczącej perspektywy na lata 2021-2024. Niezwłocznie po przyjęciu ostatecznych treści ww. dokumentów planistycznych przez Sejmik Województwa, obejmujących okres ważności Strategii działania, tj. lata 2021-2024, Strategia zostanie przeanalizowana ponownie co do jej aktualności i będzie poddana niezbędnej aktualizacji w przypadku, gdy cele i priorytety dokumentów planistycznych województwa będą inne niż przyjęte w Strategii działania.

Poszczególne cele w Strategii działania zaprezentowane zostały w układzie: diagnoza stanu, zagrożenia oraz planowane działania na rzecz poprawy stanu lub ograniczenia zagrożeń.

V.1.1. Transformacja energetyczna gospodarki

Celem nadrzędnym w tym obszarze jest zmniejszenie oddziaływania źródeł energii na środowisko i optymalne wykorzystanie lokalnych odnawialnych zasobów energetycznych. W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego, które posiada charakter głównie rolniczy, staje się to szansą na uwolnienie potencjału tkwiącego w posiadanych zasobach. Może to nastąpić poprzez aktywne zaangażowanie wielu grup inwestorów, takich jak samorządy, przedsiębiorcy czy osoby fizyczne.

Moc zainstalowana w odnawialnych źródłach energii w kujawsko-pomorskim na koniec 2018 r. stanowiła 12% udziału w mocy krajowej, co dało drugie miejsce na tle pozostałych województw. Pozytywnym wyróżnikiem naszego regionu na tle reszty kraju jest wysoki poziom dywersyfikacji źródeł OZE. W roku 2018 w województwie wyprodukowano prawie 6,8 TWh energii elektrycznej, z czego niemal połowa pochodziła z OZE. Wyprodukowana lokalnie energia (zarówno OZE jak i konwencjonalna) zaspokaja już teraz ok. 80% jej zużycia w województwie.

Kujawsko-pomorskie charakteryzuje się wysokimi wartościami natężenia promieniowania słonecznego (ponad 1000 kWh/m²), co pozwala wysoko ocenić potencjał rozwoju energii wytwarzanej z instalacji fotowoltaicznych. Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energetyki (URE) na koniec 2019 r. na terenie województwa zlokalizowanych było 28 małych, średnich i dużych instalacji o łącznej mocy przekraczającej 15 MW. Należy jednak nadmienić, iż zestawienie to nie obejmuje mikroinstalacji (do 50 kW), których jest zdecydowanie więcej. Dynamika przyrostu mocy w fotowoltaice pozwala stwierdzić, iż w najbliższych latach rozwój zarówno mikroinstalacji, jak i tych o wyższych mocach, będzie postępować.

Kolejną szansą rozwoju OZE, zwłaszcza na terenach rolniczych, może okazać się agrowoltaika, będąca rodzajem symbiozy rolnictwa i wytwarzania energii elektrycznej. Gdy dochodzi do zbyt dużego nagrzania modułów fotowoltaicznych, spada ich wydajność. W otoczeniu roślin ten negatywny proces zwalnia, co niekoniecznie musi się wiązać z utratą plonów, zwłaszcza gatunków, które wolą miejsca bardziej zacienione i wilgotne.

Należy podkreślić, iż typowo rolniczy charakter województwa pomimo już wysokiego udziału energii z biomasy, wciąż posiada duży niewykorzystany potencjał, zwłaszcza w produkcji biogazu rolniczego. Dostępność substratów do jego produkcji ma decydujący wpływ na lokalizację tego typu instalacji. Szacowany w województwie teoretyczny potencjał biogazu uzyskiwanego z odchodów zwierzęcych należy do najwyższych w Polsce, jednak w praktyce instalacje do pozyskania biogazu mają szanse powstać tylko w dużych gospodarstwach hodowlanych¹.

Rozwój biogazowni to jeden z kluczowych elementów rozwoju skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła (kogeneracji), zwłaszcza na terenach ze zidentyfikowanym potencjałem odbioru ciepła. Wraz z rozwojem źródeł skojarzonych następować będzie coraz większe ich rozproszenie oraz spadek mocy generatorów elektrycznych podłączonych do sieci na coraz niższych napięciach. Skróci się też dystans sieci ciepłowniczej. Pozwoli to na magazynowanie energii cieplnej w bezpośrednim sąsiedztwie jednostki kogeneracyjnej oraz jej późniejsze wykorzystanie². Rozwój biogazowni stanie się więc elementem transformacji energetycznej, aczkolwiek poprawa efektywności produkcji energii w sposób skojarzony nie musi być wyłącznie oparta o OZE. Istotną rolę odegrają także paliwa kopalne, przede wszystkim gaz ziemny wskazywany jako paliwo przejściowe.

Impulsem do rozwoju kogeneracji, zwłaszcza opartej na biogazowniach rolniczych powinny być spółdzielnie energetyczne. Na terenie województwa zidentyfikowano pięć klastrów energetycznych, które przy odpowiednim wsparciu mogą stać się prekursorami takich spółdzielni. Tempo rozwoju ruchu spółdzielczości energetycznej niewątpliwie wymaga przyspieszenia, w czym wsparcie ze strony WFOŚiGW w Toruniu jako element montażu finansowego realizowanych przedsięwzięć może odgrywać istotną rolę.

Priorytety wsparcia ze strony WFOŚiGW w Toruniu w obszarze transformacji energetycznej to:

1. rozwój źródeł OZE,
2. rozwój spółdzielczości energetycznej (w szczególności opartej na biogazowniach rolniczych),
3. rozwój kogeneracji.

Obecnie WFOŚiGW w Toruniu oferuje wsparcie finansowe w ramach preferencyjnych pożyczek na każdy z powyższych rodzajów inwestycji. W przypadku osób fizycznych możliwe jest także uzyskanie bezzwrotnej dotacji na fotowoltaikę w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze.

Ze względu na wysoki potencjał w obszarze produkcji energii ze źródeł odnawialnych, należy dołożyć starań, aby utrzymać oferowane obecnie wsparcie. W przypadku kapitałochłonnych inwestycji środki WFOŚiGW w Toruniu winny uczestniczyć w montażu finansowym, zwłaszcza w przypadku zaangażowania w projekt środków europejskich.

Efektami udzielanego dofinansowania będą:

- wzrost ilości wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych,
- wzrost ilości wytwarzanej energii w skojarzeniu (wysokosprawna kogeneracja),
- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej i finalnej,
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.

¹ Budowa instalacji do pozyskiwania biogazu o średniej kaloryczności 23 MJ/m³ jest technicznie i ekonomicznie uzasadniona jedynie w nowoczesnych gospodarstwach wielkotowarowych.

² Kogeneracja i trigeneracja w transformacji polskiej energetyki; Prof. dr hab. inż. Maciej Chorowski, *Nowa Energia*, 2-3/2020

V.1.2. Poprawa jakości powietrza

Prowadzony od wielu lat państwowy monitoring jakości powietrza jednoznacznie wskazuje, że główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w Polsce jest tzw. niska emisja, tj. pochodząca ze źródeł, których emitory nie przekraczają umownej wysokości 40 metrów.

Szczególnie nasiloną jest emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego. Jej źródłem są powszechnie wykorzystywane w budynkach (głównie jednorodzinnych ale nie tylko) wysokoemisyjne źródła ogrzewania na paliwa stałe, zasilane paliwem niskiej jakości a nierzadko quasi-paliwem w postaci odpadów. W rezultacie, szczególnie w okresie grzewczym, znaczna część mieszkańców województwa przebywa na obszarze przekroczeń dopuszczalnych i docelowych stężeń zanieczyszczeń³.

Ze względu na potwierdzony negatywny wpływ oddychania zanieczyszczonym powietrzem na zdrowie, konieczne jest już nie tylko podjęcie ale intensyfikacja działań, zmierzających do poprawy stanu środowiska w tym obszarze. Konieczność ta wynika również (albo przede wszystkim) z obowiązujących programów ochrony powietrza, uchwalonych przez sejmik województwa i przewidzianych do realizacji do końca 2026 roku⁴.

Głównym celem WFOŚiGW w Toruniu w tym zakresie będzie więc współfinansowanie działań zmierzających do redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza (szczególnie w wyniku niskiej emisji powierzchniowej).

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez kontynuację dofinansowania działań polegających na:

1. wymianie źródeł ogrzewania na niskoemisyjne (w tym wykorzystujące energię odnawialną),
2. przyłączaniu budynków do sieci ciepłowniczej w miejsce indywidualnych źródeł ogrzewania,
3. poprawie efektywności energetycznej budynków (poprzez docieplenie, wymianę stolarki, systemów ogrzewania).

Wszystkie powyższe działania w odniesieniu do zabudowy jednorodzinnej realizowane już są i będą w kolejnych latach w wyniku kontynuacji Programu Priorytetowego Czyste Powietrze. Szeroki zakres przedmiotowy kosztów kwalifikowanych ujętych w tym programie pozwala na dokonanie kompleksowej termomodernizacji przez właściciela domu jednorodzinnego. Aktualne i przyszłe powodzenie tego programu, mierzone liczbą zrealizowanych na terenie województwa przedsięwzięć, zależeć będzie od kilku czynników:

- wzrostu świadomości środowiskowej odbiorców,
- atrakcyjności poziomu dofinansowania,
- możliwości sprawnej, płynnej obsługi wnioskodawców przez operatora programu,
- maksymalnego uproszczenia zasad uzyskania dofinansowania.

Niezależnie jednak od rezultatów likwidacji niskiej emisji w zabudowie jednorodzinnej, nie przyniesie ona jakościowej poprawy powietrza na obszarach gęstej wielorodzinnej zabudowy śródmiejskiej, gdzie jednocześnie poziomy stężenia zanieczyszczeń są najwyższe, tj. w najstarszych, historycznych dzielnicach miast i miasteczek. W zlokalizowanych tam lokalach mieszkalnych w dalszym ciągu

³ Przykładowo, w 2019 roku oszacowana liczba mieszkańców obszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu, silnie rakotwórczego związku z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), wyniosła ponad 680 tys., tj. ok. 33% ludności województwa. Szerzej na ten temat: Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim. Raport wojewódzki za 2019 rok, Bydgoszcz 2020.

⁴ Na terenie województwa obowiązują aktualnie cztery programy ochrony powietrza dla każdej z czterech wyznaczonych do oceny jakości powietrza stref: dla strefy miasto Toruń, dla strefy miasto Włocławek, dla strefy kujawsko-pomorskiej w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu natomiast dla strefy aglomeracja bydgoska w zakresie pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu.

wykorzystywane są indywidualne, anachroniczne źródła ogrzewania w postaci pieców, piecokuchni, etc⁵.

Należy podkreślić, że zwłaszcza na obszarach, gdzie możliwe jest podłączenie budynku do sieci ciepłej a w ostateczności gazowej (z równoczesnym uruchomieniem centralnej kotłowni przybudynkowej), jednoczesna likwidacja kilkunastu, niekiedy kilkudziesięciu źródeł niskiej emisji skoncentrowanych na małej przestrzeni daje bardzo znaczącą poprawę jakości powietrza. Biorąc zatem pod uwagę kryterium maksymalizacji efektów (w tym przypadku środowiskowych), przedsięwzięcia takie modelowo wręcz wpisują się w obszary możliwego wsparcia środkami publicznymi.

W praktyce jednak likwidacja indywidualnych źródeł ogrzewania w budynkach wielorodzinnych (w miastach ale również poza nimi, głównie na osiedlach popegierowskich) napotyka na wiele trudności. Wśród najważniejszych przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać:

- nieuregulowane stany własnościowe,
- obawy mieszkańców (często słuszne) co do wzrostu kosztów ogrzewania,
- zły stan techniczny budynków i instalacji wbudowanych,
- brak zgody większości do podjęcia działań przez zarządy wspólnot mieszkaniowych,
- trudności w uzyskaniu wsparcia zwrotnego.

Biorąc pod uwagę powyższe bariery, konieczna wydaje się intensyfikacja działań zmierzających do objęcia wsparciem, również dotacyjnym, właścicieli (czy też szerzej – mieszkańców) lokali mieszkalnych. Jednak ze względu na ogólnokrajowy charakter zjawiska niskiej emisji, konieczność likwidacji zasygnalizowanych barier systemowych (w tym prawnych) oraz bardzo duże potrzeby inwestycyjne w tym obszarze, wypracowanie a następnie wdrożenie dedykowanego programu powinno odbywać się w ramach ścisłej współpracy systemu funduszy.

W kontekście poprawy jakości powietrza w obszarze tzw. emisji liniowej (transportowej) nadziei upatruje się w rozwoju alternatywnych źródeł zasilania pojazdów, w tym w rozwoju elektromobilności. Rozwój ten napotyka póki co na szereg barier. Wśród nich należy wskazać niewystarczającą infrastrukturę ładowania pojazdów⁶. Potencjalnych nabywców zniechęcają również wyraźnie wyższe koszty zakupu w stosunku do pojazdu spalinowego. Celem staje się więc pokonanie barier poprzez stworzenie instrumentów wsparcia, które umożliwią przejście w kierunku niskoemisyjnego transportu. W tym kontekście zainicjowany przez WFOŚiGW w Toruniu program preferencyjnych pożyczek na zakup pojazdów zasilanych alternatywnie (elektrycznie, gazem ziemnym CNG/LNG, wodorem) jak również infrastruktury ładowania tych pojazdów powinien być kontynuowany w latach kolejnych.

Na obszarach szczególnie nasilonego transportu, tj. w miastach, alternatywą dla transportu indywidualnego jest system transportu publicznego. Komunikacja zbiorowa funkcjonuje w 8 miastach województwa: Brodnicy, Bydgoszczy, Chełmnie, Grudziądzu, Inowrocławiu, Świeciu, Toruniu oraz Włocławku. Każde z nich prowadzi przewozy autobusowe, natomiast trzy (Bydgoszcz, Toruń, Grudziądz) również tramwajowe. Ze względu na zobowiązania ustawowe zarówno tabor autobusowy jak flota użytkowanych pojazdów służbowych będzie musiała ulegać sukcesywnej wymianie pod kątem spełnienia wskaźników udziału pojazdów elektrycznych i/lub niskoemisyjnych. WFOŚiGW upatruje w tym impulsu do poszukiwania przez samorządy wsparcia na tego rodzaju przedsięwzięcia.

⁵ Potwierdzają to wyniki inwentaryzacji, prowadzonych w ostatnich latach przez lokalne samorządy, których wyniki znaleźć można np. w Planach Gospodarki Niskoemisyjnej. W województwie kujawsko-pomorskim ponad 90% gmin posiada taki plan.

⁶ Według stanu na sierpień 2020 roku na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego zlokalizowanych było ponad 30 stacji ładowania pojazdów elektrycznych, przy czym należy pamiętać, że jedna stacja może być wyposażona w dwa i więcej punktów ładowania. Część z nich stanowią stacje o dużej mocy, dzięki czemu czas ładowania jest znacznie szybszy. Dane na podst. Obserwatorium Rynku Paliw Alternatywnych (ORPA), źródło: www.orpa.pl/mapa

Ze względu na możliwości finansowe Funduszu, wsparcie takie będzie miało charakter zwrotny i uzupełniający.

V.1.3. Adaptacja do zmian klimatu

Klimatolodzy przewidują, że w nadchodzących dekadach w sposób znaczący wzrośnie liczba dni z temperaturami średnimi powyżej 25°C i jednocześnie spadnie liczba dni z temperaturami średnimi poniżej 0°C, co prowadzić będzie do wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza. W konsekwencji znacznie zmniejszy się liczba dni z pokrywą śnieżną, wzrośnie wielkość maksymalnego opadu dobowego przy jednoczesnym wydłużeniu okresów pomiędzy kolejnymi opadami. Wszystkie te zmiany nie pozostaną bez wpływu na przyszłe możliwości gospodarowania zasobami wody, będącej fundamentem życia. Wobec tych okoliczności adaptacja do zmian klimatu jest pierwszorzędnym wyzwaniem całej ludzkości.

Jednocześnie zarówno o zmianach klimatycznych jak i ich konsekwencjach nie sposób mówić w oderwaniu od specyfiki regionalnej a być może nawet lokalnej. Różne jest bowiem tempo tych zmian, różne następstwa (bywają również pozytywne⁷), wreszcie niejednakowe są stopnie wrażliwości na te zmiany w różnych grupach społecznych i sektorach gospodarki.

Biorąc pod uwagę specyfikę gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego (względnie duży udział rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego, drzewnego, papierniczego, chemicznego,) oraz jego uwarunkowania przyrodnicze (stosunkowo małe zasoby wodne), można oczekiwać, iż skutki zmian klimatu w ujęciu regionalnym będą odczuwalne bardzo silnie, być może nawet silniej niż w innych regionach kraju. W sektorze rolnictwa przewidywane jest m.in.: zmniejszenie produkcji roślinnej i wzrost kosztów tej produkcji, zaburzenie funkcjonowania łańcuchów powiązań, deficyt na rynku żywności określonych produktów, skutkujący skokami cen. Z kolei w przemyśle spodziewane jest: zmniejszenie możliwości produkcyjnych wywołane deficytem energii i niektórych surowców (roślinnych, leśnych oraz wody).⁸

Niezwykle poważne następstwa zmian klimatu niosą ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak: huragany, susze, powodzie, podtopienia, osunięcia ziemi, itp. Nasz region doświadczył w ostatnich latach bezpośrednich skutków nawałnicy, której konsekwencje ze względu na olbrzymie straty m.in. w drzewostanie odczuwane będą przez dziesięciolecia.⁹ Co gorsza, prognozuje się nie tylko wzrost częstotliwości ale również zasięgu występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych. Poza stratami bezpośrednimi (utrata zdrowia i życia ludzi, zniszczenia majątku prywatnego i publicznego) pamiętać należy o dalekosiężnych skutkach społeczno-ekonomicznych i środowiskowych.

Powyższe rodzi konieczność takiego programowania środków, również tych w dyspozycji WFOŚiGW w Toruniu, które pozwolą na funkcjonowanie gospodarki i społeczeństwa naszego województwa w warunkach zmian klimatu.

Wśród priorytetów WFOŚiGW w Toruniu, będącego elementem systemu funduszy znajdują się:

1. zrównoważone systemy gospodarowania wodami opadowymi,

⁷ Wśród nich można wskazać na: wydłużenie okresu wegetacyjnego, możliwości zwiększania uprawy dotąd nieuprawianych lub uprawianych marginalnie roślin ciepłolubnych, wzrost produkcji energii ze słońca, spadek zapotrzebowania na energię w wyniku skrócenia sezonu grzewczego.

⁸ Szerzej: Projekt Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, str. 46-47

⁹ W wyniku nawałnicy, która w nocy z 11 na 12 sierpnia 2017 roku nawiedziła północną część Polski tylko na terenie RDLP w Toruniu całkowitemu zniszczeniu uległo 17,8 tys. ha lasów, głównie w nadleśnictwach Rytel, Czersk, Runowo, Przymuszewo i Szubin. Usuwanie wiatrołomów zakończono dopiero w 2019, pozyskując ponad 5,2 mln m³ drewna. Więcej na ten temat: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Nawa%C5%82nice_w_Polsce_\(2017\)#cite_note-GWT-1-5](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nawa%C5%82nice_w_Polsce_(2017)#cite_note-GWT-1-5)

2. przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska i ich skutkom.

W obszar pierwszy wpisuje dofinansowanie do instalacji zagospodarowania wód opadowych, które skierowane jest do właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami jednorodzinnymi w ramach prowadzonego przez WFOŚiGW w Toruniu Programu Priorytetowego „Moja Woda”. Ze względu na znaczny udział finansowy środków NFOŚiGW, decyzja o jego kontynuacji w przyszłości należeć będzie głównie do tego ostatniego.

Sprawne działanie w czasie nadzwyczajnych zagrożeń (w tym naturalnych) jak i sprawne usuwanie ich skutków jest w dużej mierze wynikiem możliwości kadrowych i technicznych wyspecjalizowanych jednostek PSP i OSP. Utrzymanie ich potencjału wymaga utrzymania w kolejnych latach prowadzonego już wsparcia finansowego ze strony WFOŚiGW w Toruniu.

Efektom podejmowanych działań winno być:

- wzrost możliwości oszczędzania i retencjonowania wody,
- wzmocnienie systemu ochrony przed zagrożeniami.

V.1.4. Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowanie odpadami

Ideę gospodarki liniowej można streścić w haśle „weź, wyprodukuj, zużyj, wyrzuć”. Z wielu względów, przede wszystkim środowiskowych, jest to idea anachroniczna w dobie kurczących się zasobów surowcowych, energetycznych. Sprawienie, by surowce służyły człowiekowi jak najdłużej będzie tytułowym zamknięciem obiegów gospodarczych.

WFOŚiGW w Toruniu uczestniczy w finansowaniu przedsięwzięć prowadzących do realizacji celów gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ) odnośnie ograniczenia ilości składowanych odpadów komunalnych i osiągnięcia odpowiedniego stopnia ich recyklingu. To wsparcie powinno w kolejnych latach być kontynuowane, z akcentem na przedsięwzięcia, których realizacja jest konieczna do wypełnienia istniejących i przyszłych celów.

Gospodarka obiegu zamkniętego jest nierozłącznie związana z innowacyjnością w każdym znaczeniu tego słowa. Nie wszystkie koncepcje znajdują oczywiście praktyczne zastosowanie, wiele może okazać się chybionymi. Jednak każdy wysiłek intelektualny, podjęty w celu realizacji postulatów GOZ warty jest uwagi. W tym sensie dotychczasowy model wsparcia, kierowanego przede wszystkim na powielanie systemów już sprawdzonych ale ciągle niedoskonałych (np. selektywnego zbierania odpadów) wymaga pogłębionej analizy. Jej efektem mogłoby być stworzenie oferty skierowanej do podmiotów, które znajdują się na etapie przedwdrożeniowym i szukają wsparcia np. na przeprowadzenie pilotażu, celem praktycznej weryfikacji opracowanej koncepcji.

Urzeczywistnienie idei GOZ zależy od wielu czynników, wśród których rolę niepoślednią odgrywa stopień świadomości społecznej co do koniecznych zmian, w tym postaw konsumpcyjnych. Niezwykle pomocna w kształtowaniu postaw jest oczywiście edukacja. Dlatego wsparcie finansowane ze strony WFOŚiGW w Toruniu na działania z zakresu edukacji ekologicznej, zwłaszcza podejmującej kwestie zrównoważonej konsumpcji, winno być w kolejnych latach utrzymane. Przy tej okazji należy zachęcać wnioskodawców, inicjatorów takich przedsięwzięć, by tworzyli konsorcja (np. w formie związków gmin), tak by zwiększać zasięg kampanii, co za tym idzie efektywność działań.

Postulowane jest również współdziałanie (na poziomie programowania ale również finansowania) na szczeblu ogólnopolskim i regionalnym w ramach systemu Funduszy. Połączenie sił i środków kilku partnerów może dać efekt synergii w zakresie szerzenia idei GOZ.

Efektom podejmowanych działań winno być:

- ograniczenie masy składowanych odpadów;

- zwiększenie masy odpadów poddanych recyklingowi bądź innym procesom odzysku;
- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów;
- ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko wytwarzanych produktów, zmierzające do racjonalnego wykorzystania zasobów.

V.1.5. Działania na rzecz ochrony przyrody

Szata roślinna województwa kujawsko-pomorskiego jest stosunkowo młoda i pochodzi z okresu po wycofaniu się lodowca w ostatnim zlodowaceniu obejmującego północną część Polski. Na charakter szaty roślinnej duży wpływ miała zróżnicowana rzeźba terenu, stosunki wodne, klimat oraz położenie na szlakach migracji roślin i zwierząt jakimi są doliny rzeczne. Lasy zajmują w województwie kujawsko-pomorskim prawie 430 tys. ha, czyli niecałe 24% powierzchni ogólnej.

Obszar województwa kujawsko-pomorskiego nie stanowi wyodrębnionej, samodzielnej jednostki przyrodniczej. Funkcjonuje on dzięki licznym i różnorodnym powiązaniom w postaci korytarzy ekologicznych, współtworzących system przyrodniczy województwa. Podstawowe znaczenie w systemie przyrodniczym mają obszary węzłowe o wysokich walorach przyrodniczych, dużym stopniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej. System przyrodniczy województwa składa się z dwóch podsystemów w postaci terenów objętych ochroną prawną, tj. form ochrony przyrody, oraz korytarzy ekologicznych, leżących w dużej części poza tymi terenami (podsystemy przenikają się). Na terenach objętych ochroną prawną obowiązują zakazy i ograniczenia w użytkowaniu przestrzeni, pozwalające na zachowanie wysokiej wartości przedmiotów ochrony oraz na prowadzenie racjonalnej działalności gospodarczej. Wykaz form ochrony przyrody zamieszczono poniżej.

Tabela 6. Powierzchniowe formy ochrony przyrody w województwie kujawsko-pomorskim; źródło: Rejestr form ochrony przyrody prowadzonego przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (stan na 20 lipca 2018 r.)

Forma ochrony przyrody	Liczba form ochrony przyrody	Powierzchnia ogółem [w ha]	% powierzchni województwa
Rezerваты przyrody	94	9 606,82	0,53
Parki krajobrazowe	10	238 733,76	13,28
Obszary chronionego krajobrazu	31	338 991,53	18,86
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	10	3 139,88	0,17
Stanowiska dokumentacyjne	1	93,52	0,01
Użytki ekologiczne	ok. 1920	b. d	b. d
Obszary Natura 2000, w tym:			
obszary specjalnej ochrony ptaków	7	157 791,35	8,78
specjalne obszary ochrony siedlisk	37	88 030,59	4,90

Drugim podsystemem są korytarze ekologiczne. Stanowią one główne szlaki migracyjne roślin, zwierząt i grzybów, łączące poszczególne obszary objęte prawną ochroną, pozwalające na utrzymanie stabilności ekosystemu całego regionu. Na terenie województwa wyodrębnia się 23 korytarze ekologiczne, nawiązujące zasięgiem głównie do zasięgu zwartych kompleksów leśnych. Region

kujawsko-pomorski stanowi szczególne miejsce w krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA. Ciągami o znaczeniu międzynarodowym są doliny Wisły i Noteci. Ciągami o znaczeniu krajowym uznano doliny: Drwęcy, Brdy, Wdy, Skrwy i Wełny. Obszarami węzłowymi o znaczeniu międzynarodowym są Bory Tucholskie i rejon jeziora Gopła, a do obszarów o znaczeniu krajowym zaliczono Lasy Gostyńsko-Włocławskie oraz rejon Brodnickiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

W regionie kujawsko-pomorskim stwierdzono występowanie około 1500 gatunków roślin naczyniowych rodzimych i zadomowionych. O dużych wartościach przyrodniczych regionu świadczy m.in. występowanie osobliwości flory, jakimi są rośliny rzadkie i zagrożone wyginięciem. W rejonie Borów Tucholskich stwierdzono występowanie ponad 80 gatunków znajdujących się na Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce. W całym regionie kujawsko-pomorskim występuje ponad 300 gatunków roślin ginących i zagrożonych.

Podobnie jak szata roślinna, znacząca jest różnorodność gatunków zwierząt. Awifauna regionu reprezentowana jest przez ponad 160 gatunków lęgowych i prawie 60 gatunków ptaków pojawiających się podczas wędrówek. Liczba gatunków ssaków wynosi ponad 50. Dla ochrony niektórych gatunków zwierząt zostały wyznaczone strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania.

Celem dofinansowania będą bezpośrednie działania wspierające ochronę fauny i flory, ochronę siedlisk, wspieranie działań mających za zadanie ochronę i wzmocnienie różnorodności biologicznej, ochronę zagrożonych gatunków, rehabilitację i ochronę ekosystemów, racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, zmniejszenie niekorzystnego wpływu gatunków inwazyjnych, zmniejszenie niekorzystnego wpływu człowieka na środowisko naturalne. Wsparcie finansowe udzielne będzie przede wszystkim na prace i zabiegi z zakresu czynnej ochrony przyrody, realizowane przede wszystkim na terenach lub w odniesieniu do obiektów objętych ochroną prawną w postaci form ochrony przyrody oraz ograniczanie terenów występowania lub eliminacji gatunków inwazyjnych, w szczególności stanowiących zagrożenie dla ludzi.

Kluczowymi efektami udzielanego dofinansowania w regionie będą:

- ochrona siedlisk i gatunków zagrożonych;
- działania związane z ograniczaniem gatunków inwazyjnych.

V.1.6. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej

Ilość i jakość wód należą do podstawowych czynników kształtujących zasoby przyrodnicze i warunki życia człowieka. Jej ilość ma charakter dynamiczny, wynikający z wielkości opadów, naturalnej retencji, odpływu powierzchniowego i parowania. Wielkość zasobów wodnych uzależniona jest od czynników naturalnych oraz działalności człowieka poprzez m.in. pobór wód na cele komunalne i przemysłowe, sztuczną retencję, zmianę szaty roślinnej oraz oddziaływanie na klimat.

Działalność człowieka ma decydujący wpływ na jakość wód poprzez wprowadzanie do środowiska różnego rodzaju zanieczyszczeń, także bezpośrednio do wód w postaci ścieków komunalnych i przemysłowych. Odprowadzane w ściekach substancje, tj. pierwiastki i związki chemiczne, ich mieszaniny lub roztwory, w tym substancje niebezpieczne, które ze względu na swoje właściwości chemiczne, biologiczne lub promieniotwórcze mogą spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska, wymagają budowy odpowiednich do skali i specyfiki zagrożeń instalacji. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła w 2018 r. ponad 8,2 tys. km i w okresie 2015-2018 wzrastała średniorocznie o ok. 100 km. Wskaźnik udziału mieszkańców korzystających z sieci osiągnął w 2018 r.

73%. Utrzymuje się znaczna dysproporcja w poziomie skanalizowania terenów miejskich (ponad 90%) i wiejskich (ok. 40%), przy podobnym poziomie zwodociągowania.

Wyniki Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ), utworzonego w celu zapewnienia wiarygodnych informacji o stanie środowiska, potwierdzają konieczność kontynuowania zadań związanych z poprawą gospodarki wodno-ściekowej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

Jakość wód powierzchniowych i podziemnych oraz liczba osób podłączonych do sieci kanalizacyjnych wskazują na ciągle istotne potrzeby inwestycyjne w zakresie gospodarki ściekowej. Obecnie, w coraz większym stopniu dotyczą one modernizacji eksploatowanych instalacji, a nie ich budowy od podstaw, co było wiodącą potrzebą jeszcze przed kilkunastoma laty. Głównymi celami modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych jest zwiększenie ich przepustowości oraz poprawa skuteczności oczyszczania, wynikająca ze wzrostu stężeń niektórych substancji, np. substancji farmaceutycznych. Jednym z priorytetów będzie dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach poza aglomeracjami o rozproszonej zabudowie oraz zagospodarowanie osadów ściekowych.

V.2. Regionalne programy priorytetowe

Niezwykle istotne dla dotychczasowych beneficjentów Wojewódzkiego Funduszu będzie kontynuowanie finansowania zadań z zakresu szerokokorozumianej edukacji ekologicznej, obejmującej priorytetowe cele merytoryczne, o których mowa w pkt. V.1. Edukacja ekologiczna będzie promowana w konkursowych formach dofinansowania w postaci zajęć terenowych, prowadzona na podstawie scenariuszy zajęć dostosowanych do wieku ich uczestników. Jednym z głównych priorytetów będzie dofinansowanie terenowych lekcji przyrody, prowadzonych przez regionalne ośrodki edukacyjne w obszarach metropolitalnych lub na terenach cennych przyrodniczo. Kolejnym priorytetem będzie dofinansowanie edukacji ekologicznej o lokalnym zasięgu, prowadzonej poza regionalnymi ośrodkami edukacji.

Ze względu na ograniczone możliwości udzielania pomocy finansowej ze środków własnych Wojewódzkiego Funduszu, w szczególności w formach dotacyjnych, inicjowane i wspierane będą działania pozwalające na korzystanie ze środków udostępnianych przez NFOŚiGW w ramach systemu Funduszu, w tym priorytetowe programy krajowe.

V.3. Finansowanie usuwania awarii i szkód w środowisku oraz ich zapobiegania

W obszarze województwa kujawsko-pomorskiego występują także nadzwyczajne zagrożenia, do których zaliczane są klęski o charakterze naturalnym typu: powódzie, nawałnice, huraganowe wiatry albo zdarzenia związane z technologiami i wytworami ludzkimi, podczas których uwalniane są do środowiska niebezpieczne substancje chemiczne, wybuchy, katastrofy komunikacyjne, zwane poważnymi awariami. W rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii, prowadzonym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy na koniec 2019 roku znajdowało się 11 zakładów z kategorii zakładów dużego ryzyka (ZDR) i 9 zakładów z kategorii zakładów zwiększonego ryzyka (ZZR).

Środki na dofinansowanie usuwania awarii i szkód w środowisku oraz ich zapobiegania uwzględniane będą w planach działalności Wojewódzkiego Funduszu. Priorytetem będzie finansowanie koniecznych dla ochrony środowiska działań doraźnych oraz zapewnianie potencjalnym beneficjentom udziału własnego przy ubieganiu się o pomoc finansową z zagranicznych lub krajowych źródeł finansowania.

V.4. Stymulowanie gospodarki

Z uwagi na ograniczone przychody i niewielką możliwość stymulowania procesów gospodarczych, także w wymiarze regionalnym, działania Wojewódzkiego Funduszu skierowane będą na inicjowanie wspólnych działań w tym zakresie w ramach systemu Funduszy. Uwaga Wojewódzkiego Funduszu skupiona będzie na łagodzeniu negatywnych skutków pandemii COVID-19 dla beneficjentów Funduszu, w szczególności pożyczkobiorców.

VI. Mechanizm wdrażania, monitorowania i aktualizacji Strategii działania WFOŚiGW w Toruniu

Wdrażanie i realizacja Strategii będzie przedmiotem monitorowania ze strony Wojewódzkiego Funduszu. Monitorowane będą zarówno podejmowane działania jak i uzyskiwane w ich wyniku wskaźniki: finansowe, rzeczowe i ekologiczne. Będą one przedmiotem szczegółowych analiz na potrzeby opracowania list przedsięwzięć priorytetowych, planów działalności oraz rocznych planów finansowych, zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą. Ww. opracowania będą miały charakter dokumentów wykonawczych do Strategii.

Oprócz monitorowania działań i osiągniętych w ich wyniku wskaźników, przedmiotem analiz będą także dokumenty strategiczne o znaczeniu regionalnym, w tym nowy Program ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021-2024 z chwilą jego przyjęcia oraz Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego, opracowany dla nowej Perspektywy budżetowej 2021-2027. Przedmiotem monitoringu i analiz będą także programy krajowe, głównie w ramach systemu Funduszy.

VII. Załącznik – Wspólna Strategia Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2021-2024